

Konsultativ (frivilligt) referendum er forekommet i nogle amerikanske stater, i den australske forbundsstat 1916 (tvungen værnepligt), i fire australske ledstater, i Danmark (de vestindiske øer, 1916) og i Norge (forbuds-afstemningen, 1919).

I to af tilfældene — Australien 1916 og Danmark 1916 — har afstemningen haft karakter af voldgifts-referendum til løsning af en tilspidset konfliktsituation mellem regeringen og kamrene. I begge tilfælde ønskede man ikke et almindeligt valg med deraf flydende politiske konsekvenser, men foretrak at isolere konflikten gennem afstemning om det specielle problem.

Denne fremstilling må nu suppleres med den svenske ordning, der blev resultatet af komiteens betænkning.

Denne resulterede i indførelse af konsultativt referendum, men kun som frivillig ordning, idet afstemningen kun kan anordnes af kongen og rigsdagen i forening ved lov.

B. Oversigt over bet. I af 8. februar 1921 om konsultativt referendum.

Betænkningen begynder med at give en historisk oversigt over krav om folkeafstemning i Sverige, især i 1920, og de konstitutionelle betænkeligheder, der førte til komiteens nedsættelse. I overensstemmelse hermed beskæftiger betænkningen sig hovedsagelig med spørgsmålet om, hvorvidt indførelse af folkeafstemning i forskellige former vil kræve ændring af Sveriges forfatningslove.

a. *Decisiv folkeafstemning.*

Betænkningen fastslår, at en bindende folkeafstemning må anses for at være i strid med grundloven og derfor kun kan indføres i forbindelse med en forfatningsændring (27).

b. *Konsultativ folkeafstemning.*

Inden for komiteen var meningerne delte om, hvorvidt en sådan ordning kan indføres uden grundlovsændring. Side 29—57 anføres en række særudtalelser om dette spørgsmål. Der var dog enighed om, at det i alle tilfælde ville være mest hensigtsmæssigt at søge grundlovshjemmel, dersom konsultativt referendum skal indføres (57), for derved at fastlægge normer for ordningen, især med hensyn til spørgsmålet: hvem der kan anordne afstemningen.

Det fastslås herefter, at der intet er til hinder for, at konsultativ afstemning kan indføres isoleret (57 f.), og det drøftes (60 f.), om der er tilstrækkelige grunde, der taler for indførelse af dette institut. Der henvises især til, at spørgsmålet om spiritus-forbud har gjort problemet aktuelt, og at vide kredse inden for rigsdag og befolkning er af den anskuelse, at spiritus-spørgsmålet bør ordnes ved folkeafstemning. Også andre anliggender af tilsvarende almindelig vigtighed kan tænkes at afføde tilsvarende behov (61).

Komiteen kom derfor til det resultat, at den burde udarbejde forslag til grundlovsbestemmelser om konsultativ folkeafstemning. Den er herved udgået fra 2 principper, 1) at afstemningen kun bør være rådgivende, 2) *at kongen og rigsdagens stilling som statsmagtens bærere bør opretholdes ubeskåret* (63).

Det sidste fører til, at beslutning om afstemning kun kan fattes af kongen og rigsdagen i forening ved lov (64). Dette antages at være en naturlig konsekvens af afstemningens rådgivende karakter. Betænkningen siger herom: